

מגנזי המלך

פרשת לך לך תשפ"ג לפ"ק
| גליון ס"ט |

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם
שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על מרן הגה"ק בעל מאור עינים זי"ע יומא דהילולא קדישא י"א מרחשון

דער מאור עינים פלעגט צו פארטיילן אסאך צדקה און
ער האט אסאך געטוהן פאר פדיון שבויים.⁴ איינמאל

בס"י י"ג אורות (מערכת טשערנאבל) מובא מה שסיפר הרה"ק
מהר"י מפשעווארסק זי"ע ששמעו מפי החסיד ר' יחיאל
גרשון גוטוויין, ששמעו מרבו הגה"צ רבי יעקב מרדכי אב"ד
בילגורייא, ששמעו מהרה"ק המגיד מטריסק (מחבר ספח"ק מן
אברהם) שאביו הרה"ק המגיד מטשערנאביל סיפר לו שאחר
פטירת אביו הרה"ק המאור עינים לחיי העולם הבא היה
מתגלה מזמן לזמן בהקץ או בחלום לבנו הרה"ק רבי מרדכי
המגיד מטשערנאביל זי"ע ופעם אחת עברה תקופה ארוכה
שלא נתגלה אליו. ואחר תקופה נתגלה אליו שוב, רבי
מרדכי שאל אותו: אבא, מהו פשו הדבר שלא היית אצלי
זמן ארוך כל כך, והשיב לו שאני יכול לסבול יותר את הריח
של העולם הזה, מחמת זיוכך נשמותו הטהורה, אמנם עכשיו
נפטר בעיר בארדיטשוב אדם גדול הלוא הוא החסיד הגביר
רבי יהושע אלעזר חאדראו שהיה בעל חסד גדול, והכריזו
בשמים שאברהם אבינו נעצמו שהוא מקור מדת החסד
ואתו עמו כל הצדיקים שעסקו בגמילות חסדים ופדיון
שבויים ילכו לקראתו לקבל את פניו, [כמו שאמרו חז"ל
(כתובות קד.) בשעה שהצדיק נפטר מן העולם אומרים מלאכי
השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם, צדיק פלוני בא, אומר
להם, יבואו צדיקים ויצאו לקראתו]. ומכיון שגם אני עסקתי
כל ימי בפדיון שבויים, הלכתי גם אני לקבל את פניו, והיות
שכבר ירדתי לעולם הזה באתי גם אליו.

אגב, יש להעתיק מה שמוכא שם דוגמא אחת ממועשיו
הטובים של רבי יהושע אלעזר הג"ל: הוא היה דר בעיר
בארדיטשוב, ושמו הלך לפניו כבר אורוין ובעל מעשים
טובים, ומעשה שהיה כך היה, סוחר גדול מכפר הסמוך
לבארדיטשוב נהג לקנות סחורה בבארדיטשוב על מנת
למכור לסוחרים הקטנים. הוא היה רגיל להביא באמתחתו
סך גדול של שש מאות זהובים, אשר שליש מהם היו ממתנות
זו היה כספו הפרטי, השליש השני קיבל כדמי קדימה על
חשבון הסחורות שהוזמנו מראש על ידי הקונים, והשליש
האחרון לזה מאחרים.

פעם באחת מנסיעותיו שהיתה בחודש אלול נאבדו לו כל
מעותיו ונשאר לו"ע בעירום ובחוסר כל. אחרי שראה שכלו
כל הקצין ואינו מוצא את האבידה פרץ בבכי בעשותו את
חשבון נפשו לא די שאבד את כספו הפרטי הרי גם כסף

עם איז דא די הסכמה פונעם רבי'ן ר' זושא אויפן מאור
עינים איז גע'חתמ'עט כ"ג חשון, און ס'שטימט עפעס
נישט, ווייל ער שרייבט דארט לסדר ולפרט 'והנה פרה
מטה אהרן' (והוא פסוק בפ' קרח שבמיתות הקיץ).

ס'איז א פלא אין מאור עינים (סו"פ ואתחנן) איז דא דער
גרעסטע טיטל אויפן רבי'ן ר' זושא וואס איז נאך געווען
בחיים חיותו, ער שרייבט אויף איהם "החכם השלם
האלקי".

ס'איז אינטערסאנט, ער איז געווען א תלמיד פונעם
מגיד און ער ברענגט דארטן א ווארט פונעם רבי ר'
זושא אויף 'והריקותי לכם ברכה עד בלי די'.³

והלש"ק: ובענין האמור שמעתי מהחכם השלם האלקי
מוהר"ר זוסיא מהאניפאלי. פירוש על מה שכתוב במעשר
(מלאכי ג, י) ובחננוי נא בזאת אם לא אפתח לכם את ארובות
השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די שהוא כנ"ל כי מי
שבוטח בבטחון גדול ואמונה חזקה רק בו יתברך שהוא
סבת כל הסבות ולא בעצה הסבה הכלי אשר בא יתן
השפעוהו אם הוא במדרגה זו אז יורד לו ההשפעה
מלמעלה מבעל הרצון עצמו בלי אמצעות צמצומים
ולבושים רק מופשט מן לבושים מוגבלים שהן דרך ירידת
עולמות וזהו והריקותי לכם ברכה מלשון אריק חרבי (שמות
ט"ו, ט) שפירש"י ע"ש שהחרב מופשט מן תערו שנתון
בתוכו ונשאר ריק וזהו והריקותי לכם ברכה שהוא לשון
התפשטות מלבושים כאמור בהרכה יחי' מורק ומופשט
מלבושים מוגבלים וצמצומים עד בלי די שהוא סוד
הצמצום כנודע ממה שאמרו רז"ל שדי שאמר לעולמו די
שהיה העולם מתפשט ומתרחב וכו' עד שגער בו ואמר די
שהוא סוד הצמצום בבריאת העולמות כנודע וזהו גם כן כאן
עד בלי די שעל ידי מצות מעשר שתבטחו בו ותאמינו שלא
יתחסר לכם שיעור מה שאתם מפרשים המעשר עבור
שיש בידו למלאות לכם כל חסרונותיכם עבור הבטחון
הגדול הזה שאין אתם משימים בטחונכם בסבה ההוא
שהוא התבואה או המעות שאתם נותנים למעשר כמו אותן
שאין מקיימין מצוה זו על שאין להם בטחון בזה רק שמישים
בטחונם על התבואה והמעות ההוא וירא שלא יחסר ואתם
לא כן אז והריקותי לכם וגו' גם אני אפשוט לכם בהרכה מן
המוגבלות וצמצומים עד בלי די שלא יהא בחי' די שהוא
צמצום כאמור לעכב השפע תמיד חז"ל ודברי פי חכם חן.

הרה"ק רבי נחום טשערנאבילער זי"ע בעל מאור עינים
איז נאך געווען א תלמיד פונעם בעל שם טוב הקדוש.¹

אמאל איז ער געפארן אויף שבת צום בעש"ט הק',
פארדעם האט דער בעש"ט אנגעזאגט פאר די רעביצין
אז זי זאל אכטונג געבן ווייל עס קומט א גנב, ווען זי
האט אים געזען, האט זי זיך געוואונדערט, ער האט
דאך נישט אויסגעקוקט ווי קיין גנב, האט דער בעל שם
הק' געזאגט ער גנב'עט צו אלע מדרגות.

דער מאור עינים איז געווען פון די געציילטע תלמידים
פונעם בעל שם הק' וואס האבן געפירט עקסטער, אלע
תלמידים פונעם בעל שם הק' האבן זיך אונטער
געווארפן אונטער'ן מגיד. עס איז געווען געציילטע
תלמידים וואס האבן געפירט עקסטער, ווי רבי פנחס
קאריצער, און דער תולדות, און דער מאור עינים.

דער צאנזער רב רעכנט אויס אין א תשובה (שו"ת דברי
חיים ח"ב סי' ל"ב) נאכן בעל שם הק', דער מגיד, און דער
מאור עינים, אז ס'איז געווען דער בעש"ט הק', און
נאכדעם דער מעזריטשער מגיד און נאכדעם דער
קדושת לוי מיטן מאור עינים.²

עיי' בס' אמרות צדיקים (פ"ד אות ו) שלהרה"ק בעל מאור
עינים זי"ע היה קשר גדול להרה"ק רבי הערש זי"ע בנו של
הבעש"ט והבעש"ט נתגלה אל המאור עינים בחלום, וביקש
ממנו שיעזור לבנו שהיה דחוק מאד בפרנסה, ומאז תמך בו
המאור עינים, והרה"ק רבי הערש נתן להמאור עינים ספר
תורה מאביו הבעש"ט במתנה, ובטשערנאביל היה להספר
תורה הזה מהבעש"ט הק' חשיבות מיוחדת, עיי"ש.

והל"ק של מרן הד"ח שם: 'והנה מצונו למופת כגון הרב
הקדוש איש אלקים רשכבה"ג מורינו דוב בער זלה"ה
ממעזריטש, השאיר הגדולה לתלמידיו הרב הק'
מברדיטשוב, ומאור עינים, ואור המאיר זלה"ה, וכן רבו
הבעש"ט זלה"ה, הניח המשרה זו לתלמידיו לא לבנו שהי'
קדוש ד', וכן רבינו הקדוש בעל המחבר נועם אלימלך, הניח
המשרה לתלמידיו לא לבניו, הגם שהיו קדושים למאד
כידוע.

האט די רעגירונג זיך אנגעטשעפעט אין אים, און האבן אים אריינגעלייגט אין תפיסה, ווען ער איז געזעצן אין תפיסה האט מען אונטער געשמירט די רעגירונג און מען האט אויסגעפועל'ט אז ער זאל קענען ווייטער פירן זיין ווערטשאפט אין תפיסה, מען האט אים געמאכט א קליין פענסטער וואו ער איז געזעצן, דארט האט מען געברענגט געלט, און ער האט דאס פארטיילט פאר ווער עס האט געדארפט האבן געלט. איין טאג איז אנגעקומען א אידענע, מען האט איר געוואלט געבן געלט, האט זי געזאגט אז זי וויל רעדן צו אים אליין, האט זי געזאגט פאר רבי נחום טשערנאבלער אז זי האט א דין תורה מיט'ן רבש"ע, פארוואס אזא איינער וואס האט געטון אזויפיל פאר פדיון שבוים זאל אליין זיצן אין תפיסה, און זי איז אוועק געגאנגען פון דארט. עס זענען דא וואס זאגן אז

שלא שייך לו אבד, ואיך יוכל להראות את פניו בפני בעלי החובות (והוא היה איש נבד בעיר), ונתאספו סביבו כמה אנשים שעזרו וחיפשו אחר האבידה, אך לא עלה בידם למצוא את הצרור שנאבד.

והנה בין העוברים ושבים נמצא גם רבי יהושע אלעזר אשר ברוב חמלתו נכנס לשיחה עם הסוחר הנ"ל, וביקש לדעת איך נראה צרור כספו, אך הלה בתחילה סירב בכלל להתייחס אליו, אבל רבי יהושע אלעזר אמרו לו שיש לו השערה שהוא מצא

את האבידה אך בטרם יביא לו את צרורות חייב לברר את כל הסימנים. כמובן שהסוחר מסר לו את כל הפרטים בדיוק, שנמטפחת כזאת היה לו סך כך וכך, ובמטפחת אחרת היה לו סך כך וכך ועוד כמה סימנים. אחרי שכל הפרטים נקלטו בזכרונו של רבי יהושע אלעזר ביקש שימתין לו ויחל לבדוק אם הסימנים מתאימים, ובין כך לכך הלך לביתו ולקח מכספו את כל הסך של שלש מאות זהובים והכין לו צרור דומה לצרור האבוד, והביא אל בעל האבידה ואמר לו שאמנם כל מצא, וכאשר אמר כך היה, והרי לך צרור כספך האבוד, ותחי נפשו.

והנה בין העומדים שם, עמד גם האיש שבאמת מצא את האבידה ואשר לא יכול להתגבר על יצרו ונמנע מלהחזיר את האבידה, אבל כעת בראותו מסירות נפשו של רבי יהושע אלעזר שנותן סך עצום כזה מכספו הפרטי כי להחיות נפש יהודי, נתעורר בלבו ההרורי תשובה, והלך אל בעל האבידה וביקש להחזיר את כספו, והודה לו שהוא ולא אחר מצא את הצרור.

אמנם האיש סירב לקחת את הכסף, באמרו, הלא כבר הוחזר לי כספי על ידי איש אחר. אחרי שהסתכל היטב בצרור שהשיג הביא הבחין שבאמת זהו הצרור שנאבד לו, ונתגלה הענין שרבי יהושע אלעזר בלבו הטוב התחכם והשכיל לתת לו מתנה מכספו.

הלך בעל האבידה לרבי יהושע אלעזר וניסה להחזיר לו את צרורו, אבל רבי יהושע אלעזר סירב לקחת בחזרה את הכסף, בטענה כי זכה למצוא רבה כזו ואינו רוצה להפסידה.

לבסוף ניגשו שניהם לדין תורה אצל הר"ק הקדושת לוי מנאדריטשוב ז"ע, ומה שפסק להם הקדושת לוי לא נודע, אבל בראש השנה של השנה ההיא קודם תקיעת שופר ניצל הקדושת לוי את המעשה ואת הדין תורה ליומם זכות על בני ישראל, ואמר בלשון קדשו: "רבנו של עולם, כאשר אתה בא לישב על כסא המשפט לדון את העולם, יעלה ויראה לפניך הדין תורה הזה, ורק אחר כך תתחיל לשפוט את העולם".

כמובן שזה היה רק אחר ממעשיו הטובים שנתגלה באקראי, ובוודאי שעוד הרבה מעשים טובים עשה שלא נודעים, ולכן זכתה נשמתו לקבלת פנים כזה.

עס איז געווען שרדאמינו, און עס איז דא וואס זאגן אז עס איז געווען רחל אמינו.⁵

*

מ'זאגט אז רבי נחום טשערנאבלער איז געקומען אויף א מקום וואו דארט איז נישט געווען קיין מקוה, צי ס'איז געווען א שוואכע מקוה, בקיצור, האט ער אנגעהויבן צו מוטשען אז דער עולם זאל געבן געלט פאר א מקוה, און ס'איז נישט געווען ווער ס'זאל געבן, מ'האט נישט פארשטאנען די ערך דערפון, האט ער געזאגט אז ער וועט פארקויפן זיין עולם הבא, דעמאלטס זענען שוין געווען קופצים וואס האבן געוואלט קויפן זיין עולם הבא, האבן זיי געגעבן געלט פאר א מקוה.

כ'האב שוין אריין געטראכט, אז ער האט פארקויפט זיין עולם הבא, איז וואס באקומט ער פאר'ן פארקויפן זיין עולם הבא? ער האט דאך נישט פארקויפט זיין עולם הבא ווייל ער האט געוואלט טרינקען א גלעזל בראנפן, נאר פאר א דבר מצוה, איז קומט דאך אים שכר כאטשיג וויפיל ער האט דערלייגט, איז קודם האט ער שוין נישט דערלייגט.

*

דער מגיד האט געזאגט אז ער האט געזעהן אז ס'גייעט קומען עפעס גאר א גרויסע נשמה אויף די וועלט, האבן זיך די תלמידי המגיד אלע צוגעגרייט, [שרצה כל אחד שיוזנה בנשמה זו] און דער מאור עינים האט עס אריין געכאפט.

עס איז אזוי געווען די מעשה, רבי נחום טשערנאבלער דער מאור עינים, האט מ'הנה געוועהן דעם מגיד, האט ער געזאגט אז ער גיט אים די נשמה, עס איז געווען אמאל א חתונה וואס דער מגיד און רבי נחום טשערנאבלער זענען דארט געווען - בימים ההם פלעגט צו זיין ביי א חתונה אז מען האט אויסגערופן דרשה געשאנק, מען האט געגעבן געלט אזוי דער זוג הצעיר געהאט צו לעבן, ביי יענע חתונה ווען מען האט אויסגערופן די דרשה געשאנק, דער מגיד איז געווען אן ארימאן, ער האט נישט געהאט וואס צו געבן, דער

5

כן מסופר שפע"א כשנסע המאור עינים מעיר לעיר לומר מגידות לעורר בני ישראל דרכו בקודש, העלילו עליו השלטונות איהו עלילה ואסרו אותו בתפיסה, ובכל יום נתן רענדל להשומר שיתן לו רשות ללכת למקוה ולביהמ"ד, פ"א אמר שהיום כבר אינו צריך ליתן רענדל כי היום יצא לחפשי, ואמר ששרה אמנו ע"ה היתה אצלו ושאל אותה למה מגיע לו עונש להיות אסור בבית אסורים, אמרה לו באם אחד עושה איהו מצוה מטעימין לו מן השמים שידע מה שהוא עושה, והיות שהוא עוסק בפדיון שבוים רצו להטעימין טעם של מצוה זו.

ועי' בס' זכותא דאברהם שמביא שנתגלה אז להמאור עינים זקן אחד וגילה לו הטעם שיושב כאן במאסר, יען כי דרכו בקודש היה תמיד להיות נע נד לקבץ כסף לפדות השבויים, ולמען שירגיש את גודל מצות פדיון נפשות בזה ויהיה לו הנאה בעשיית המצוה כמו שאברהם אבינו ע"ה היה מעודו בעל מכנים אורח, ונתן לכל אחד אכילה ושתיה ולינה ביד הרחבה, אמר לו השי"ת לך לך להנאתך ולטובתך, שתהיה נע נד ותרגיש את גודל הצער של האורחים, וזה הוא להנאתך ולטובתך שיעשה אח"כ המצוה ביתר שאת ויתר עז. והזקן הזה שבא לגלות הטעם להרה"ק בעל מאור עינים אומרים שהיה אליהו הנביא זכור לטוב.

מאור עינים האט דאס געזען אז דער מגיד האט נישט, ער האט געוואוסט אז עס וועט צו קומען צו א ביזן, האט ער ארויס גענומען א גאלדענע רענדל און אונטער'ן טיש האט ער עס אהין געגעבן פאר'ן מגיד, און ווען מען איז אנגעקומען צום מגיד האט ער ארויסגענומען דעם גאלדענע רענדל און עס געגעבן, אזוי איז ער געראטעוועט געווארן פון א ביזן, האט דער מגיד געזאגט פאר'ן מאור עינים אז עס איז דא א גרויסע נשמה אין עולם העליון וואס ווארט שוין א לאנגע צייט אראפגעקומען, און אלס הכרת הטוב וויל ער אים דאס געבן.⁶

רבי אהרן קארלינער האט אויך געוואוסט פון די נשמה, ער האט געהאט געלייגט אן אויג אויף די נשמה, ער האט דאס געוואלט בעטן פונעם מגיד, איז ער אריין צום מגיד, האט אים דער מגיד געזאגט "דו האסט דאך א טאכטער, די נשמה וועט ווערן דיין איידעם".

נאכדעם איז נאך רבי נחום טשערנאבלער געפארן צו רבי פנחס קאריצער אז ער זאל עס אים אויך באשטעטיגן, כדי זיך צו פארזיכערן מיט די ברכה.

דעמאלטס איז רבי מאטעלע טשערנאבלער געבוירן געווארן, אזוי איז רבי מאטעלע טשערנאבלער געווארן אן איידעם ביי רבי אהרן קארלינער. קומט אויס איז רבי מאטעלע טשערנאבלער איז געווארן א חתן נאך איידער'ן געבוירן.

ווען ער איז געווארן א חתן האט רבי אהרן קארלינער שוין נישט געלעבט, ער איז דאך יונגערהייט אוועק, און דער תנאים איז געווען ביים מגיד (ממעוררש), און רבי מענדעלע וויטעבסקער האט געלייגט די תנאים אזוי דערציילט די וועלט, און ער האט געזאגט ווען ער האט געלייגט די תנאים בת המנוח הרב רבי אהרן, האט ער אוועק גע'חלש'ט, האט ער שפעטער געזאגט אז ער געזעהן רבי אהרן קארלינער, און ער האט זייער געלאכט, און פונעם גרויסן אור האט ער גע'חלש'ט.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

6 עיי' בס' נור ישראל - משארטקאוו (עמ' קס"ה) וז"ל: מהרה"ק ר' מרדכי מטשערנוביל סיפר על מה שאירע בעת חתונת זקנו הקדוש רבי אברהם המלאך זיע"א, בזמן סעודת הנשואין התחילו כנהוג להכריז על הנותנים דורון דרשה לחתן ולכלה, האיש המכריז התחיל באבי החתן בקוראו "דורון דרשה מצד החתן" כשהוא מצפה לתשובת המגיד, אך המגיד הקדוש החריש, והמכריז חזר וקרא וכאשר המשיך המגיד לשתוק סבור היה המכריז כי המגיד תפוש שרעפים ולכן איננו משיב, והחליט שלא כדאי לבלבל אותו, ואולם מהרה"ק רבי נחום מטשערנוביל זצ"ל שישב על ידו תפס מיד שמפני הבושה שתק המגיד כי אין לו פשוט מה לתת, נטל הרה"ק רבי נחום מטבע זהוב ותחבו בחשאי לידו רבו המגיד הק, ואז הרים המגיד ידו ונתן המטבע למכריז עד שהכריז מטבע זהב מצד אבי החתן, לאחר מכן אמר המגיד לתלמידיו בעל "מאור עינים" כי בשכר שהצילו מן הבזיון ברכים הוא נתן לו כמותנה נשמה גבוהה מאד, יותר מאלה היושבים במקום נשמה שהיוה מוכנה בשביל בנו, ועוד באותה שנה נולד לו בן, והוא זקני מהרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל זצ"ל שהיום יום ההילולא שלו זכותו תגן עלינו ועכ"א."

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על מרן הגה"ק רבי משה משינאווא זי"ע

יומא דהילולא קדישא י"ב מרחשון

רבי משה'לע שינאווער⁷ איז געווען א איש קדוש מאד, אויף זיין מציבה שטייט מורא'דיגע זאכן - ער ליגט דאך אין צאנז (ששנת תרס"ד עבר משינאווא לגור בצאנז) - מורא'דיגע מיטלען, 'עובד ה' בכל כוחו', מ'האט נישט געשריבן אמאל אזוי אויף יעדן איינעם.

ער איז אוועק אין שנת תרע"ט (י"ב חשוון), צום סוף פון די ערשטע קריג, איך האב נאך געקענט אידן וואס האבן אים געקענט, דאזי האט געוואוינט א חסידישער איד ר' ישראל בריעף, ער איז נאך געפארן צו רבי משה'לע, ער האט געזאגט אז דער רבי משה'לע שינאווער איז געווען הויט און ביי, ער האט נישט געקענט עסן,⁸ ער איז בטבע געווען אזוי, אזוי ווי מ'זאגט אויפן קאזניצער מגיד, בערך אזוי, און ער איז געשטאנען און געדאוונט, מיט א שאגת ארי, מיט קולות, מיט א פייער, נאר אזוי ווי ער האט געענדיגט צו דאווענען איז ער אומגעפאלן, און מ'האט אים געדארפט אנהאלטן ער האט שוין נישט געהאט כח צו שטיין אויף די פיס, אזוי איז ער געלעגן, ער איז געווען א גרויסער חלוש.

שוין פון אלץ קינד איז ער געווען א חלוש ער איז אזוי געבוירן געווארן זייער שוואך, די ערשטע רביצין פונעם שינאווער רב איז געווען דעם ארי' דבי עילאים

7

הרה"ק רבי משה נולד לאביו הרה"ק משינאווא בט' אב שנת תר"ב, היה רב הצעיר בק"ק שינאווא תחת אביו ובשנת תרנ"ט לקח את שבת ההנהגה אחר הסתלקותו של אביו, ובשנת תרס"ד עבר לגור בצאנז ונסתלק בעש"ק י"ב חשוון תרע"ט ומנו"כ בצאנז.

8

עיי' בס' י"ג אורות שהרה"צ רבי איציקל מפשעווארסק סיפר שאביו הק' משינאווא אמר עליו בני כבר איננו זקוק לטובים.

ועיין בס' נפלאים מעשיך (ח"א) שסיפר הגה"צ מפאיער הי"ד שאביו הגאון הצדיק אב"ד באגאד זצ"ל היה מסתופף בצל הרה"ק רבי משה משינאווא זי"ע וכידוע היה איש חלש מאד בגופו, ואכל קימעה ממש מעט מן המעט ואחר כל מאכל הביאו מיד קערה והקיא את כל מה שאכל, עד כדי כך שאחר כל סעודה היה הגה"צ מבאגאד עולה ומסתפק אם מותר לו להרה"ק לברך ברכת המזון.

ברם אף על גודל חולשתו היתה עבודתו ותפילתו באש קודש וכל האנשים העומדים לראות עבודתו בקודש, היו נבהלים ומשתוממים בראותם שעבודתו למעלה מכוונותיו הדלים ולמעלה מבינת אנוש.

וסיפר, שפעם אחת כשאביו הגה"צ מבאגאד שבת אצל הרה"ק רבי משה'לע בשב"ק, ובשעת עריכת שולחנו בליל שב"ק כשיזמר הזמר מנוחה ושמוחה וכו' נתלהב הרה"ק ברשפי שלהבת קודש ודחף בכח את השולחן מרוב התלהבות [ער האט א שטופ געגעבן דעם טיש פון גרויס התלהבות], והגה"צ הנ"ל היה מתאר שהיה שולחן ארוך וכבר מאד מאד שהיה למעלה מכוונותיו של אדם אחד להזיז ממקומו, ובזווי שהיה קשה מאד לפי כוחותיו הדלים של הרה"ק רבי משה'לע.

טאכטער, און די צווייטע רעביצין איז געווען דעם ארי' דבי עילאים א אייניקל, ער האט גענומען דעם שוואגער'ס א טאכטער (בתו של הגאון רבי מרדכי זילבערשטיין אב"ד האלאשיץ), און רבי משה'לע שינאווער איז געווען פון די צווייטע רעביצין, ער האט געהייסן נאכ'ן זיידן דער 'שמח משה' (חתנו של הארי' דבי עילאי ז"ל).

און ווען די צווייטע רעביצין איז אוועק האט ער נאכאמאל חתונה געהאט, און ער איז דאך געבליבן מיט קינדער, האט מען די קינדער צוטיילט, זיי זענען נתגדל געווארן אין צאנז ביי איינע פון דברי חיים'ס טעכטער, דעם דברי יהוקאל'ס שוועסטער, און רבי משה'לע איז דאך געווען א חלוש האט זי אכטונג געגעבן אויף אים און זיך אפגעגעבן מיט אים אזוי ווי א מאמע, די טאכטער פון דברי חיים, (הרבנית הצדיקת מרים בתו הגדולה של הרה"ק מצאנז) זי איז געווען רבי משה אונגער'ס רעביצין, ער איז געווען רבי מרדכי דוד'ס דאמבראווער'ס א זוהן,⁹ ביי אים איז רבי משה'לע שינאווער נתגדל געווארן.

איינמאל איז ער [ר' משה'לע ז"ל בילדותו] געווען זייער שוואך און ס'האט אויסגעזעהן ווי כלות הנפש ממש ווי ער גייט אויס ח"ו, איז זי (הרבנית מרים אונגער ע"ה) אריין געלאפן צו איר פאטער [מרן הקדוש מצאנז ז"ל] און זי האט געזאגט אז זי טוט וואס זי קען אבער ס'זעהט אויס ח"ו... האט ער געזאגט אז ער וויל אריין גיין צו אים, ער קומט אריין אין שטוב און ער האט אים געגעבן עפעס צו עסן און ער האט געזאגט 'ער וועט זיין א אלטער איד, מ'וועט ביי אים ברעכן טיהרן', און אזוי איז געווען, דער מצב איז בעסער געווארן אבער ער האט אלע יארן געלעבט חוץ לדרך הטבע, ער האט געגעסן און אויסגעבראכן וואס ער האט געגעסן, אזוי ווי די גמרא (גיטין דף נ"ו) דערציילט אויף רבי צדוק (שישב בתענית מ' שנה שלא יחי החורבן), ער האט אזוי געלעבט מיט ניסים אלע יארן.

און ס'איז געווען ביי אים אמאל יו"ט שבועות, און ס'איז געקומען א גרויסער עולם אויף יו"ט, און מ'איז געשטאנען ערב יו"ט אדער מוצאי יו"ט, און מ'האט זיך אזוי געשטיפט ביי די טיהר א גרויסער עולם, און די טיהר האט זיך צובראכן, און די געווען האבן זיך אזוי דערשראקן ס'איז געווען מיט אזא ווילדקייט, אבער אזוי ווי ער האט באמערקט אז מ'האט צובראכן די טיהר, האט ער זיך צושמייכלט, האט ער דעמאלטס דערציילט אז ווען ער איז געווען א קינד און ער נישט געווען געזונט האט אים דער זיידע אנגעוואונטשן אז ער וועט לאנג לעבן און מ'וועט ביי אים ברעכן טיהרן, האט

9

הרה"צ רבי משה אונגער היה בנו של הרה"ק רבי מרדכי דוד דאמבראווא זי"ע מתלמידי הרבי הק' מלובלין, נסתלק ביום ח"י תשרי שנת תרנ"ח בצפת.

ער געזאגט אז ער האט געטראכט אז איין חלק איז מקוים געווארן, וועט זיכער דער צווייטער חלק אויך מקוים ווערן, ס'איז אים געווען אזוי א שמחה צו זעהן ווי ס'ווערט מקוים די ווערטער.

און ער האט געלעבט זיבן און זיבעציג יאר (נסתלק ביום י"ב חשוון תרע"ט), בימים ההם האט עס געהייסן אריכות ימים (ובפרט אצל אדם חלוש).¹⁰

*

רבי משה'לע ז"ל איז געווען אן איידעם ביי א בעל הבית. ער איז נישט געווען קיין יחסן.¹¹

*

מיינע קינדער זענען אייניקלעך, מיין שוויגער איז א אייניקל פון רבי משה'לע שינאווער.¹²

*

רבי משה'לע שינאווער האט געוואוינט אין צאנז, ס'איז געווען א חידוש אז ער איז געקומען קיין צאנז (בשנת תרס"ד עבר לצאנז), ער האט געזאגט אז זיין טאטע דער שינאווער רב נאכ'ן הסתלקות פונעם דברי חיים, האט ער זיך גלייך באזעצט אין צאנז, ער האט געזאגט אז דאס צאנזער רבנות באלאנגט פאר אים, ווייל ער איז דער עלטסטער זוהן.

הגם דער קרייזער רב איז דאך שוין דארט געווען בחיים חיותו פונעם צאנזער רב (בשנת תרי"ז נתמנה ע"י אביו לרב בצאנז ועוד לו ניהול העיר), האט דער שינאווער רב געזאגט אז דאס וואס ער האט געהאט פארדעם זאל

10

עיי' בס' שיח זקנים (ח"א) שהגה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל סיפר שפע"א בהיותו בן ז' שנה היה חולה מסוכן, והרה"ק מצאנז זי"ע הבטיח שיחי' עוד ע' שנים, ואכן היה בן ע"ז שנים בשעת הסתלקותו.

וסיפר הגה"ק רמ"א פרידנר נאב"ד ירושלים זצ"ל, שפעם אחת היה הרה"ק רבי משה משינאווא בווען, והיה חולה אנוש, וממש חשבו שהגיע קיצו, ולבסוף שב לאיתנו וחזר לביתו, ואמר בעצות "דער וויענער רב וועט בלייבן מיטן הספר אין בויד", כי הוא חשב שהגיע קיצו, אבל אני ידעתי שיש לי ברכה מאת זקני הקדוש בעל דברי חיים לאריכות ימים.

11

עיי' בס' י"ג אורות (ח"א עמ' רצ"א) שהרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל סיפר שהרה"ק משינאווא התבטא פע"א ואמר שמי שישלך לו כך וכך נדון, ויזה לקבל את בנו רבי משה'לי כחתן לבתו, והיה שם בעה"ב מעיר בריגיל ממשפחת טענענבוים וסילק מיד את הסכום, והרה"ק משינאווא לא רצה לחזור מדיבורו נעשה רבי משה'לי כחתן אצלו.

12

הרבנית מוויזניץ ע"ה היתה בת הרה"צ רבי מנחם מענדל פאנעז ז"ל מדעש, חתן הגה"צ רבי יעקב שמשון קאנער ז"ל מטשעוויב, חתן הרה"ק רבי משה משינאווא ז"ל.

ווייטער בלייבן ביי אים,¹³ אבער די איבעריגע זאכן בכלל דאס רבנות איז זיינס, און ער האט געוואוינט אין צאנא א צייט פון כמעט א יאר.

און ס'איז געווארן אין שטאט א שטיקל רייבעריי, ווייל דער קרייזער רב האט דאך געהאט זיינע מענטשן וואס ער נאך געהאט פון פריער, און דער שינאווער רב האט זיך דארט געקומען זיך באזעצן אלס רב.

אין איין שיינעם טאג ווען דער שינאווער רב קומט אהיים פון דאווענען, זאגט ער דארט פאר די שטוב מענטשן מ'זאל פאקן די פעקלעך, ווייל איך פאר אוועק פון צאנא, האבן אלע אנגעהויבן צו זאגן וואס הייסט דער רבי לאזט איבער דעם ציבור, זאגט ער איך האב אזוי באשלאסן איך פאר אוועק, זאגן זיי, רבי, אונז פלאגן מיר זיך דא פאר'ן רבי'ן, און ס'זעהט שוין אויס ווי אונז האלטן מיר ביים געווינען, און אזוי אין א שיינעם טאג לאזט אונז דער רבי איבער, וואספארא פנים וועלן מיר האבן דא אין שטאט אז דער רבי פארט אוועק.

האט דער שינאווער רב געענטפערט אזוי, ווען דער טאטע איז נסתלק געווארן, האב איך געהאלטן אז דאס רבנות קומט מיר אלס כבוד, איי דער ברודער וואוינט דא, אבער ס'וועט זיין א טובה פאר די שטאט, און א טובה פאר די מדינה, אז איך בלייב דא אין צאנא, אזוי האב איך געהאלטן, איך האב נישט געהאט קיין שום פניה. ס'איז געווען כולו לשם שמים.

אבער איך וואוינן שוין דא כמעט א יאר, און ס'האט זיך געמאכט א רייבעריי, און איך האב מיר היינט געמאכט א חשבון הנפש, און איך האב געזעהן אז ס'איז געווארן צדדים, איז שוין דא ביי מיר עפעס א געפיל פון אהבת הנצחון, על כל פנים, ס'איז שוין נישט די זעלבע מדריגה לשם שמים אזוי ווי איך בין אנגעקומען, אויב אזוי אז ס'איז שוין נישט 'כולו לשם שמים' וויל איך שוין נישט די גאנצע זאך, איך לאז איבער די גאנצע זאך, און איך פאר אוועק.

דער שינאווער רב איז דעמאלטס צוריק געפארן קיין שינאווא, און ווען ער איז נסתלק געווארן איז דער זוהן רבי משה'לע געווארן רב במקומו אין שינאווא, און אויף איינמאל (בשנת תרס"ד) האט ער באשלאסן ער פארט קיין צאנא, דאס רבנות באלאנגט פאר'ן טאטן, און דער טאטע האט דאס קיינמאל נישט מוותר געווען, נאר ער איז אוועק געפארן [בניל], ממילא קומט אויס אז דאס רבנות געהערט פאר אים, און ער איז געפארן קיין צאנא, האט ער פאר איינעם געזאגט אזוי, 'נישט נאר אז דער טאטע האט מיר געהייסן איך זאל קומען קיין צאנא, נאר ער האט מיר אפילו געזאגט אין וועלכן

הויז איך זאל וואוינען, אזוי האט רבי משה'לע געזאגט.¹⁴

ווען איך בין געווען אין צאנא דאס לעצטע מאל, ווייסט מען היינט נאך אנצויעכענען, וואו ס'איז געשטאנען דאס הויז וואו דער דברי חיים האט געוואוינט, ס'איז היינט א פארק דארט, ס'איז אזוי אין ווינקל פון גאס, און מ'ווייסט אויך וואו ס'איז געווען די מוקוה, און צוויי גאסן דערנעבן צייכנט מען אן וואו דער שינאווער רב האט געוואוינט.

*

רבי משה'לע שינאווער איז געווען אין בארדיוב, דער פעטער ז"ל (רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל) איז געווען א יונגערמאן און ער איז אויך געווען אין בארדיוב, און ער איז געגאנגען צום טיש פון רבי משה'לע שינאווער, און ער רבי יהושע'לע טאמעשווער איז אויך געזעצן ביים טיש, און דארט ביים טיש האט רבי משה'לע שינאווער מכבד געווען דעם פעטער ז"ל מיט מנוחה ושמחה, האט זיך רבי יהושע'לע טאמעשווער אנגערופן, 'מיט מנוחה ושמחה איז מען אים מכבד?', אים וועלן נאך טויזענטער מענטשן נאכליפן... מיט בענטשן דארף מען אים מכבד זיין, האט ער אים מכבד געווען מיט בענטשן.

די מעשה איז נאך מער אינטערסאנט ווייל ווען דער ר' יהושע'לע איז אוועק - דאס איז בערך תרס"ו - איז נאך דער רבי געווען זייער יונג, ער האט חתונה געהאט תרס"ד, ער איז נאך זיכער געווען אונטער צוואנציג יאר (מירן רבינו ז"ל נולד ה"י טבת תרמ"ז), און ער האט שוין דאס געזאגט אויף אים דעמאלטס בשעתו.

*

רבי משה'לע שינאווער'ס האט געהאט א זוהן רבי לייבוש מרדכי.¹⁵

רבי לייבוש מרדכי האט קיינמאל נישט געוואלט נעכטיגן אין צאנא, ווייל זיין טאטע רבי משה'לע שינאווער ליגט דאך אין צאנא, און ער האט געזאגט אז ווען ער קומט בעט אים דער פאטער ער זאל בלייבן דארט, האט ער נישט געוואלט נעכטיגן אין צאנא, איינמאל איז ער נישט געווען געזונט און ער האט נישט

¹⁴ עיי' בס' הנ"ל (עש) שוהר"ק משינאווא הלך פע"א לבקר את אחיו הק' מקרייז בעיר צאנא, ושאל לו ביאור על איזה מאמר מוקשה בוזה"ק, והוא אמר לו ביאור נאה, אז הכריז שוהר"ק משינאווא שיען שראה גדלותו של אחיו בתוה"ק, ע"כ הוא מוחל לו את הרבנות.

וכשחזר לביתו שאל לו בנו רבי משה'לע על זה, וענה: לו ולא לזרעו, להיינו שאחר הסתלקות שוהר"ק מקרייז הרבנות דשם יחזור אליו, ואחר פטירת שוהר"ק מקרייז (שנסתלק ב"ה אב שנת תרס"ג) נסע רבי משה'לע לתבוע את הרבנות בעיר האבות, ועיין בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' קמ"ג) שדן בשאלה זו, ע"ש.

¹⁵ שוהר"ק רבי ארי' לייבוש מרדכי האלברשטאם ז"ע נולד בשנת תרל"ב בערך לאביו שוהר"ק רבי משה משינאווא, נקרא על שם חותן זקינו הק' בעל הדברי יחזקאל ה"ה רבי מרדכי זילבערשטיין אב"ד האלשיטין, וחותן חותנו שהיה חותנו ביוונו הראשון ה"ה שוהר"ק בעל הארי' דבי עילאי ז"ע, ונשא את בתו של שוהר"ק רבי יעקב יוקל ט"ב מוואלאווא זצ"ל, נסתלק פתאום בעת שהותו בצאנא (ביום כ"ז חשוון תרצ"א) ומנוחתו כבוד בהאולה הק' בצאנא ליד אביו הק'.

געהאט קיין ברירה און ער איז געבליבן נעכטיגן אין צאנא, איז ער דארט נסתלק געווארן.¹⁶

די בית החיים אין צאנא איז געווען אזוי, ס'איז געווען דעם דברי חיים'ס מציבה, און שפעטער האט מען צוגעלייגט זיין זוהן דעם קרייזער רב, איין זון רבי מאיר נתן האט מען נאך געלייגט בחייו פון דברי חיים, ליגט ער דארט נאך פאר'ן דברי חיים, נאכדעם איז דער קרייזער רב, נאכדעם איז דא רבי משה'לע שינאווער, און נאכדעם איז דא רבי משה'לע שינאווער'ס א זוהן, אזוי אין די ברייט, און נאכדעם איז געווען רבי לייבוש וואס ער איז געווען דעם קרייזער רבי'ס זוהן, בקיצור ס'איז געווען א פלאץ וואס מ'האט געקענט אריבער גיין אונטערן דברי חיים'ס קבר און ארויס קומען, און די קבר פון רבי לייבוש מרדכי ווען מ'האט געוואלט דארט לייגן איז נישט געווען קיין פלאץ גענוג פאר א קבר, איז מען געגאנגען און מ'האט אויפגעבראכן די וואנט פון אוהל כדי מ'זאל אים קענען לייגן און געמאכט א נייער וואנט דארט אביסל ארויסצו, אזוי אז ס'איז געווארן פלאץ פאר דעם קבר,¹⁷ און די וואנט האט מען שוין געמאכט אין תרצ"ב צי תרצ"ג אדער שפעטער איז שוין אנדערש געבויעט ווי אין תרל"ו ווען דער דברי חיים איז נסתלק געווארן, ס'האט זיך שוין געריקט די וועלט זייט דעמאלטס, און מ'האט דאך צוואווארפן דעם גאנצן אוהל מיט אלע מציבות, איז ווען מ'איז צוריק געקומען האט מען געטראפן א שטיקל פון די נייע וואנט ס'איז נאך עפעס געבליבן יסודות פון דעם, האט מען פון דעם אנגעהויבן צו גיין, לויט דעם האט מען געוואוסט דער ליגט דא און דער דא, אזוי האט מען דאס צוריק געשטעלט.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

¹⁶ עיי' בס' י"ג אורות (ח"א עמ' תכ"א) שוהר"ק רבי לייבוש מרדכי נסע לצאנא ליומא דהילולא של אביו שחל ב"ב חשוון בפר' וירא, והשתתף שם עד פרשת תולדות, ובאותו עת נסע חתנו שוהר"ק רבי איציקל מאסקאוויטש בן הדעת שלו' משיאין ללאנדאן, ונפטר שם בפתע פתאום ביום ט' חשוון, ורבי לייבוש מרדכי נתוודע מזה והזיק לבריותיו, ובתפילת שחרית בעת אמירת ויברך דוד וכו' נתעלף, וביום ג' פרי' תולדות כ"ז חשוון נסתלק.

וע"ש שבשבת האחרון לימי חייו פרי' חיי שרה עלה לתורה וסיים את הקריאה (בראשית כד, ט) שלחוני ואכלה לאדוני, וכשערך את השולחן חטפו שיריים ונדחפו, אז נענה ואמר: בשבוע הבא לא אחלק, ואכן נסתלק באותו השבוע.

¹⁷ כשנסתלק שוהר"ק רבי לייבוש מרדכי בקשו בניו וחסידיו שהיות שאביו קבור שם, בדיון הוא שינחוהו אצל אביו, וכן עשו שהניחו אותו לצידו השמאלי של אביו ליד הכותל ועל המצבה נחרט "יכנס בן אצל אביו". אבל ע"ז זה נגרם שלא יכלו עוד לסבב הקברים בהקפה כנהוג, כיון שלא נשאר ריווח מספיק בין הקבר זה להכותל שבצדו, ע"כ הרסו את הכותל הישן (שנבנה מלפנים כפו כל האוהל) ובנו קיר דק מצעמענע'ט ובכך נותרה המקום בין הכותל והקבר ויכלו לעשות הקפות, וביום המלחמה נחרס כל האוהל, ורק כותל זה מחמת היותו מצעמענט נשאר על עמדו, ועי"ז ידעו להחזיר המעבות על סדרם.

¹³ עיי' בס' י"ג אורות (ח"א עמ' רמ"ט) שוהר"ק משינאווא נשאר לגור בצאנא כשנה אחת, ואחיו צידדו עם שוהר"ק מקרייז כי לא רצו שוהר"ק משינאווא יתגורר שם, יען שהוא שינה כמה דברים מרדכי אביו כידוע, ונשארה הרבנות תלויה ועומד.

עד שיום א' שמע שוהר"ק משינאווא שבהמכתבי עת כתבו שיש מחלוקת בין האחים הק', נענה ואמר: אז מען לייגט שוין אין די צייטונגען וועל איך גיין, ועזב את העיר.